κ' ἐσὺ στὸ σπῆτι μας καὶ νὰ σιγυρισθῆς. Νὰ πᾶς νὰ πιῆς τ' ἀθάνατο νερὸ τῆς ὀμορφιᾶς καὶ νὰ φτιασιδοθῆς. Νὰ μάθης τὰ φερσίματα ποῦ πρέπει γιὰ νὰ πανδρευθῆς.

Ἀλλ' ἡ Δημοῦλα, φυσικὰ ἐλεύθερη καὶ ἀνυπόταχτη, ἀγρὸν ἀγόρασε. Τὴν ἔφτανε νὰ βλέπει στὸ τρεχάμενο νερὸ τοῦ ποταμοῦ τ' ὡραῖο προσώπό της, νὰ μαζέβει ἀγριολούλουδα στὸν κάμπο καὶ νὰ τραγουδᾶ στοὺς λόγγους καὶ στὴς βρύσες μὲ τὰ πλάταναι.

Τὴ φεύτικη τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὰ παράξενα φερσίματα τί νὰ τὰ κάμει; Ἦταν ποῦταν ὄμορφη ἀρ' τὰ γεννησοράσκια της.

Ποιὸς θὰ σὲ πάρη, βρὲ παιδί μου, ἔτσι σὰν ποῦ εἶσαι; ἔλεγεν ἡ μάνα της. Δὲ βλέπεις ποῦ ἀποτραβιοῦνται ὅλοι; Πῶς καμόνουνται πῶς δὲ σὲ βλέπουν; Ποῦ συχαίνονται ὅταν σὲ δοῦν;

—Ἐγώ, μανοῦλα μου, τῆς ἀπαντοῦσεν ἡ Δημοῦλα, μὴ σὲ μέλλει καὶ θὰ βρῶ μονάχη μου τὸν ἄνδρα μου.

Κι' ἀλήθεια, ἡ Δημοῦλα εἶχε κάποιο στὴν καρδιά της. Τὸν τραγουδιστὴ τὸ Γιάννη, ἕνα τσοπανόπουλο, ἐλεύθερο καὶ ἀνυπόταχτο ὡσὰν κι' αὐτή, ποῦ βόσκιζε τὰ γίδια τοῦ χωριοῦ, κι' ἔπαιζε τὴ φλογέρα του ὁλημερὶς στὰ κορροβούνια καὶ στὴς ράχες τὴς ψηλές.

—Ἄκουσε Γιάννη, τοῦπεν ἡ Δημοῦλα, μιὰν ἡμέρα ποῦ καθόντανε μαζὶ στὰ χορταράκια. Σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ σε κάμω ἄνδρα μου. Ἐγῶμαι σὰν ποῦ βλέπεις. Πές. Μὲ θέλεις γιὰ γυναῖκα σου;

Ὁ Γιάννης ὁ τραγουδιστὴς δὲν ἤθελ' ἄλλο. Ἡ φωνή της, ἡ ματιά της, ἡ κορμοστασιά της τὸν ξετρέλλαιναν ἀπὸ καιρό. Μὰ πῶς νὰ πάρη γιὰ γυναῖκα του μιὰ κόρη ἀρτικσίδωτη; Τί θὰ λεγεν ὁ κύρης του κι' ἡ μάννα του καὶ οἱ Κουκοχωρίτες ὅλοι;

—Θέλω, βρὲ Δημοῦλα, καὶ τὸ καλοθέλω, τῆς ἀπάντησε. Μὰ ἄϊντε καϋμένη καὶ ἐσὺ σὰν ὅλες τὴς κοπέλλες τοῦ χωριοῦ μας νὰ σιαχθῆς...

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἡ Δημοῦλα θύμωσε καὶ τοῦπε.

—Ἄϊντε! Δὲν εἶσαι γιὰ μένα!..

Κι' ἔτσι θυμωμένη ἔρυγεν ἀπὸ μπροστά του σὰν ἀγέρας καὶ τὸν ἄφηκεν.

Ἀπέρασε καιρός.

Τὸ τί τραβοῦσεν ἡ Δημοῦλα, μέσα της, ἀφ' τὸν καϋμό της, μεσ' τὸ σπῆτι της κι' ἀπὸ τοὺς χωριανούς της τοὺς Κουκοχωρίτες, εἶν' ἀνεκδιήγητο. Τί βάσανα, τί τιμωρίες, τί βρισιὲς καὶ τί κοροϊδίες!

Ὅμως τὸ βαστοῦτε πείσμα. Ὅσο ἔκλαιγε τόσο κι' ἐπείσμονε. Κι' ὁ Γιάννης ὁ τραγουδιστὴς δὲν ἐφεύγ' ἀφ' τὸ νοῦ της. Ὅπου Γιάννης καὶ Δημοῦλα. Ἄρχισε κι' αὐτὴ νὰ τραγουδᾷ κάτι παθητικὰ τραγούδια ποῦ ἐράγιζαν τὴς πέτρες τοῦ βουνοῦ.

Ὁ Γιάννης τότε πικραμένος ἔπαβε καὶ ἄκουγε. Καὶ ἄκουγε καὶ ἄκουγε κι' ἐξέχανε τὰ γίδια του καὶ τοὺς Κουκοχωρίτες μὲ κυτὰ μαζί.

—Δημοῦλα! τῆς ἐφώναξε μιὰ μέρα μεθυσμένος ἀπὸ τὴ γλυκειά της τὴ φωνή. Δημοῦλα, πᾶμε στὸ χωριὸ νὰ πανδρεφτοῦμε...

Ἡ Δημοῦλα νίκησε. Δὲν ἔχασε καιρὸ καὶ ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν φίλησε. Καὶ τότε τὰ φιλιὰ στὸ φυσικό, τὸ ἄβαφτο τ' ἀχείλι καὶ τὸ μάγουλο, ἐπῆραν κι' ἔδωκαν. Ἐμπρὸς τραγοῦδι καὶ φλόγερα, μπήκηνε κι' οἱ δυό τους ἀγκαλιὰ μέσ' τὸ χωριό...

Μὰ ποιὸς τὸν εἶδε τὸ Θεὸ καὶ δὲ φοβήθηκε; Θαρρεῖς καὶ ὅλοι οἱ Κουκοχωρίτες ἤτανε ἁρμηνεμένοι καὶ τοὺς περιμένανε. Καθὼς τοὺς μάτιασαν κι' ἀμέσως μπῆξαν τὴς φωνές,

—Κτυπᾶτε! Προδοσία! Ἔγκλημα!.

Γυναῖκες, ἄνδρες, νέοι, γέροι καὶ προπάντων οἱ ἐλεεινὲς ἐκεῖνες οἱ Μαθίστρες, οἱ Ἐρωταριὲς κι' οἱ Φτιασιδότριες, δόστου ξύλο καὶ βρισιά!

—Προδότες; Ἔξω! Ἔξ' ἀφ' τ' χωριό!..

Ἂν δὲν ἦταν ὁ Γιάννης παληκάρι ἡ Δημοῦλα θά τανε χαμένη, σκοτωμένη γιὰ πνιγμένη. Μιὰ καὶ δυό, τὴ σήκωσε στὸν ὦμο του καὶ στὸ βουνό.

* * *

Τώρα ὁ Γιάννης ὁ τραγουδιστὴς μὲ τὴν Δημοῦλα του πεντάρα πιὰ δὲ δίνουν γιὰ τοὺς χωριανούς τως τοὺς Κουκοχωρίτες καὶ τὴς μασκαράτικες συνήθειες τους. Ζοῦν ἐλεύθερα κι' ἀγαπημένα ἔξω ἀφ' τὸ ἄθλιο κυτὸ τὸ Κουκοχῶρι, στὸν καθάριο τὸν ἀγέρα καὶ στὰ χόρτα τ' ἀνθισμένα καὶ πολλὲς φορὲς κι κυτ' οἱ Κουκοχωρίτες ἔρχουνται ἀπὸ μακριὰ ν' ἀκούσουν τὸ ὡραῖο τραγουδάκι τους.

Ἐπίσημο στεφάνι δὲν ἐρόρεσαν μηδ' εἶχαν προξενῆτρα καὶ κουμπάρο σὰν ἐσμίξανε.

Μὰ ἔκαμαν δυὸ ὄμορφα παιδάκια, τὴν ξανθὴ τὴ Ρῆμα καὶ τὸν Παραμύθη τὸ μελαχροινό, καὶ βέβαια θὰ κάμουν κι' ἄλλα.

—Κού κου! Κού κου! κύριοι, Κουκοχωρίτες!!!

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΦΥΤΙΑΗΣ

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΜΗ

1

Κέντησε μου ἕνα μαντήλι,
Χρυσοχέρα μου,
να τὸ βάζω στὸ λαιμό μου.
περιστέρα μου.
Κάθε σκόλη θὲ νὰ τὄχω
γιὰ καμάρι μου,
τὶ τὸ κέντησε ἡ Μπιμπέρω,
τὸ κανάρι μου.
Μ' ἂν παρόμοιο δώσης ἄλλου,
—ὄχ τρομάρα μας—
δὲ θ' ἀφίσω μιὰ γυναῖκα,
γιὰ κουμπάρα μας..

2

Βάλθηκες νὰ μὲ πεθάνης
μὲ τὴν κάκια σου'
πάψε τὰ πικρά σου λόγια,
σώνουν τὰ φαρμάκια σου.
Δόσμου ἕνα φιλὶ μελένιο,
ζαχαρένια μου,
εἰδεμὴ σταπᾶς θὰ γένω.
νὰ βλογῶ τὰ γένεια μου.
Κομματάκια θὲ νὰ κάνω
τὴν κιθάρα μου,
Κι ἂν κανένας σὲ ζητήξη...
νἄχη τὴν κατάρα μου.

ΚΑΓΝ

Ο ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΑΙ Η ΜΑΡΩ

(Λάστα τοῦ δήμου Μυλάντος τῆς Γορτυνίας)

Ἤτανε μιὰ βολὰ κ' ἕναν καιρὸ ἕνα πολυαγαπημένο' ἀντρόγενο, ὁ Γιάννος καὶ ἡ Μάρω. Ἀπὸ τήμη πολλὴ τους ἀγάπη, ἐπαρακαλεθήκανε 'στὸ Θεὸ νὰ τυὸς κάμη ἀστέρια. Καὶ ἀμέσως ὁ Θεὸς τοὺς ἔκαμε ἀστέρια πολὺ λαμπερά, καὶ τὸ βράδυ ποῦ νυχτώνει τό να ἕναι 'στὴν ἀνατολή, τὸ ἄλλο 'στὴ δύση. Ἀλλὰ τὸν χειμῶνα εἶναι ὁ Γιάννος 'στὴν ἀνατολή, 'στὰ βουνά, καὶ ἡ Μάρω δυτικά, 'στοὺς κάμπους. Καὶ αὐτὸ γιὰ νὰ περνάη πάντα καλὰ ἡ Μάρω τὸν χειμῶνα νὰ μὴν ἕναι στοὺς πάγους καὶ στὰ χιόνια, οὔτε τὸ καλοκαῖρι 'στὴ μεγάλη κάψα.

Γι' αὐτὸ λένε καὶ τὴν παροιμία,

Ἡ Μάρω μένει 'στὰ βουνά,
κι' ὁ Γιάννος πάει 'στοὺς κάμπους,

ὅταν θέλουνε νὰ εἰποῦνε γιὰ κανένα πρᾶμα ποῦ γίνεται μὲ εὐχαρίστηση.

πολεμάει μὲ τὰ σωστά του νὰποδείξει πώς ὁ ἥλιος λάμπει, πώς ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶναι ἡ δὴ ἐπικρατεστέρα, πώς ἔχει ὡραία φωνὴ ὁ κ. ὄνος καὶ χάρη πολλὴ ὁ κ. Μιστριώτης, καὶ πώς ὁ κ. Σκιᾶς ἔγραψεν ἔναγχος σοφὸν περὶ γλώσσης βιβλίον, πράματα δηλαδὴ αὐτοφάνερα ὅλα;

Ἂς ξεφυλλίσουμε καμιὰ κρίση ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ, Ραλλείου, Βουτσιναίου τὸ ἴδιο κάνει, κι ἂς ρίξουμε μιὰ ματιὰ στῶν κριτῶν τὰ ὀνόματα. Φιλόλογοι πάντα οἱ κριταί, κι ὁ εἰσηγητὴς συνήθως. Πολὺ φυσικό. *Κριτικοὶ* ἀνάγκη καμιὰ δὲν ὑπάρχει νὰ εἶναι, ἀφοῦ καὶ ποιήματα δὲν ὑπάρχουν. Ἀνάγκη ὅμως νἆναι *φιλόλογοι*, νὰ ξέρουν τὴν τῶν προγόνων φωνήν, τἄπατα βάθη τῆς ἀρχαίας γλώσσης γραμματικῆς, καὶ τὰ τοῦ τῆς τῶν προγόνων φωνῆς συνταχτικοῦ δυσανάβατα ὕψη Κι ὁ λόγος τῆς ἀνάγκης, ὅτι ἔμμετρες θεματογραφίες εἰς τὸ προσπελάζειν ὡς οἷόν τε τῇ τῶν προγόνων φωνῇ, ὅ ἐστὶ τὸ τὴν καθαρεύουσαν γράφειν, ἦσαν τὰ χειρόγραφα ποὔστελναν κάθε χρόνο στὸ διαγωνισμὸ οἱ στιχοπλέχτες. Ἔστελναν οἱ στιχοπλέχτες, διάβαζαν οἱ κριταὶ καὶ διόρθωναν οἱ *φιλόλογοι* τὰ γραμματικὰ λάθη. Γιὰ τὸν κ. Σκιᾶ, ἐπειδὴ ἔχει φοβερὸ παρατηρητικό, ἴσως νὰ μὴ σημαίνει πολὺ αὐτὸ τὸ φαινόμενο, καὶ βέβαια περσότερη θὰ ἔχει σημασία τὸ τί γλώσσα μιλοῦσε ὁ παπποῦς τοῦ Ἀδὰμ κ' ἡ γιαγιὰ τῆς Εὔας. Ποιητής, μ' ἂς εἶσαι καὶ σκουπιδιάρης, καὶ νὰ σοῦ διορθώνει τὴ γλώσσα, νὰ κρίνει, μ' ἄλλα λόγια, ποιὸ εἶναι τὸ σωστὸ στὴ γλώσσα, τῆς τῶν προγόνων φωνῆς ὁ γνώστης, *ὄχι γι' ἄλλο λόγο κανένα, παρὰ μόνο γιατὶ εἶναι γνώστης τῆς τῶν προγόνων φωνῆς*, τὸ φαινόμενο αὐτό, κι ἂν ἔλειπε κάθε ἄλλο, μόνο του εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ φανερώσεις θεόλαμπρα σ' ἀνθρώπους ποὺ μποροῦνε νὰ καταλάβουν τί σημασία ἔχει ἕνα φαινόμενο, σ' ἀνθρώπους ποὺ δὲν εὐτύχησαν νἄχουν τὸ παρατηρητικὸ τοῦ κ. Σκιᾶ, ποιὰ βάση ἔχει ἡ καθαρεύουσα. Στοὺς παλιοὺς ὡς τόσο καιροὺς τὸ Θεόφραστο, ποὺ δὲν εἶταν Ἀθηναῖος, τονὲ διόρθωσε γιὰ κάποιο λάθος στὴν Ἀθήνα μιὰ γυναίκα ποὺ πουλοῦσε μαύρη βρούβα κι ἄγρια ραδίκια. Δὲν τὸ πρόσεξε ὁ κ. Σκιᾶς τὸ χαραχτηριστικὸ αὐτὸ τῆς καθαρεύουσας νἄχει κριτήριο, ἔστω κι ὄχι σὲ ὅλα, τὴν ἀρχαία, ποὺ μπροστά του τσακίζονται ὅλα τὰ ἱστορικὰ καὶ τὰ παρανοητικὰ τοῦ βιβλίου του ἐπιχειρήματα, καὶ δὲν τὸ πρόσεξε γιατὶ στὴν ἐργασία του, στὸ ψάξιμό του, στραβὴ μέθοδο ἀκολούθησε, γιατὶ προτίμησε ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὴν ἐξέταση, νὰ πιαστεῖ ἀπὸ μιὰ γνώμη τοῦ Πάουλ ποὺ δὲν τὴν κατάλαβε, καὶ γιατὶ νόμισε πὼς θὰ φωτιστεῖ στὴν ἔρευνά του ἀπὸ τὴν ἐξακρίβωση τῆς γλώσσας τῶν βυζαντινῶν. Εἶδε ὁ κ. Σκιᾶς νὰ κυκλοφοροῦνε λέξες ποὺ παρασταίνουν τῆς ἐπιστήμης νοήματα, τῆς πολιτείας θεσμούς, ὅρους δικαστικούς, στρατιωτικούς, φιλοσοφικοὺς κτλ. λέξες ἢ ἀπὸ τὴν ἀρχαία παρμένες, ἢ σύμφωνα μὲ τῆς ἀρχαίας τὴ γραματικὴ φτειασμένες ἀπὸ τοὺς λογίους, ποτὲς ἀπὸ τὸ λαό, κι ἄλλη ἐξήγηση τοῦ φαινομένου δὲ βρῆκε, μόν' ἔφτασε στὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὴν ὕπαρξη τῶν λέξεων αὐτῶν, ποὺ δὲν εἶναι τοῦ λαοῦ πλάσματα, ποὺ δὲν πρωτοβλάστησαν στὰ χείλια ἀπάνω, ἀλλ' ἀπάνω στὸ χαρτί, ἔφτασε, λέγω καὶ φημὶ καὶ ἡμί, στὸ συμπέρασμα ὅτι *διάλεκτος ἡ καθαρεύουσα καὶ δὴ ἡ ἐπικρατεστέρα*. Μὰ ξέχασε ὁ κ. Σκιᾶς, μεθησμένος καθὼς εἴτανε ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψή του, ὅτι δὲν εἶναι *σωροὶ ἀπὸ λέξες* οἱ γλῶσσες, ἀλλὰ *ὀργανισμοὶ* μὲ σύνταξη καὶ μὲ γραμματική, ὅπως αὐτὸ τὸ κολοκύθι ποὺ λέγεται ἄνθρωπος δὲν εἶναι «θεῖον καὶ ἄνθραξ καὶ φωσφόρον καὶ ἄζωτον ἀτάκτως ἐρριμένα», καὶ δὲν πρόσεξε ὅτι δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ πεῖ πὼς μιλῶ τὴν καθαρεύουσα τὸ νὰ μεταχειρίζομαι στὴν κουβέντα μου πολλάκις ὁρὲς λέξες, ὅρους ἐπιστημονικοὺς κτλ. μὲ τὸν ἀρχαῖο τύπο, καθὼς δὲ θὰ πεῖ πὼς μιλῶ γαλλικὰ ἂν, μὴ γνωρίζοντας πολλῶν πραγμάτων τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα, πολλῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων τοὺς ἀντίστοιχους ἑλληνικούς, ἀ-